

A gravel path with a grassy center strip, leading into a wooded area. The path is flanked by green grass and shrubs, and the background is filled with dense green foliage.

Codex ethicus

För präster och diakoner i Strängnäs stift

Denna Codex ethicus utgör *ämbetsetiska riktlinjer* för präster och diakoner som är anställda eller boende i Strängnäs stift, undantagna dem som står under annan biskops tillsyn. Riktlinjerna är vägledande oavsett vilken tjänst man innehar, inom eller utom kyrkan, och har sin giltighet under både arbetstid och fritid eftersom man alltid är präst eller diakon. De gäller därför även dem som lämnat den aktiva tjänsten. Riktlinjerna är också på ett motsvarande sätt relevanta och vägledande för stiftets biskop, även om tillsynen för biskopar utövas av Biskopsmötet och Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar.

Codex ethicus *syfte* är att tjäna som vägledning för präster och diakoner i förhållande till allmänhet och församlingsbor, kollegor och andra medarbetare. Den ska stödja diakoners och prästers professionella hållning, stärka lojalitet och ansvarskänsla inom vigningstjänsten, värna förtroendet från kyrkotillhöriga och allmänhet samt kunna vara till hjälp i stiftets tillsynsuppdrag.

Denna Codex ethicus har till största delen karaktären av övergripande principer, förhållningssätt och allmänna riktlinjer. I några fall konkretiseras det generella i exempel och mer specifika regler.

Att riktlinjerna är *ämbetsetiska* betyder att de är vägledande både vad gäller generella förhållningssätt och mer konkreta handlingar, och att de fungerar som tydning av det förtroende som ges dem som står i kyrkans vigningstjänst. Detta förtroende gäller mellan kyrkan och den enskilde ämbetsbäraren, liksom mellan biskop och andra ämbetsbärare.

Att riktlinjerna är *etiska* innebär att de inte uppehåller sig vid etikettsfrågor, liksom att de inte är att jämföra med juridiska eller arbetsrättsliga föreskrifter. De vill istället tydliggöra etiska förhållningssätt och karaktärssegenskaper liksom normer och värden som den vigda kyrkoarbetaren förväntas följa. Denna etik har sin grund i allmänmänskliga insikter, men tar också sin utgångspunkt i den heliga Skrift, kyrkans tro och bekännelse, i vigningslöften och kyrkoordning.

Codex ethicus för präster och diakoner i Strängnäs stift har kommit till för att ge ämbetsbärare stöd i den kallelse man fått och bejakat. Den syftar inte till

likriktning utan till hjälp att förbli trogen den uppgift man har fått sig anförtrodd. Ytterst är varje diakon och präst beroende av Guds nåd. Isolerad från ett andligt liv i den kristna kyrkans gemenskap riskerar en Codex ethicus att bli uttryck för moralism och död bokstav.¹

Diakoner och präster i Svenska kyrkan och i Strängnäs stift bör av egen erfarenhet kunna känna igen och bejaka innehållet i denna Codex ethicus.

VIGNINGSLÖFTEN²

Vid sin vigning har diakonen och prästen i Guds den Treeniges namn lovat

- att åta sig uppdraget att vara diakon eller präst och utöva detta så att Gud blir ärad, kyrkan uppbyggd och Guds vilja förverkligad i världen;
- att leva så bland människor att han/hon blir vittne om Guds kärlek och om försoningens hemlighet;
- att i sin tjänst följa vår kyrkas ordning och förverkliga sin kallelse med Kristus som förebild.

Diakonen har lovat

- att stå fast i kyrkans tro, hjälpa dem som behöver hennes/hans tjänst och stå på de förtrycktas sida.

Prästen har lovat

- att stå fast i kyrkans tro, rent och klart förkunna Guds ord, så som det är oss givet i den heliga Skrift och så som det är omvittnat i vår kyrkas bekännelse, och rätt förvalta sakramenten.³

---

¹ Jfr t ex 2 Korinthierbrevet 3:6.

² I Kyrkohandbokens inledningstexter till präst- och diakonvigningsmässan sammanfattas och kommenteras kortfattat innebörden i vigningslöftena, samtidigt som de sätts in i den heliga, allmänliga och apostoliska kristna kyrkans sammanhang. Vigningslöftenas innebörd utvecklas också i biskopsbrevet ”Biskop, präst och diakon i Svenska kyrkan”.

³ Den Svenska Kyrkohandboken. Del II, Vignings-, sändnings-, mottagnings- och invigningshandlingar.

Svenska kyrkan har inte en enbart funktionell syn på vigningstjänsten. Den vigdes behörighet och sändning kan återtas, men delaktigheten i ämbetet, som är en förutsättning för behörighet och sändning går inte förlorad. Vigningstjänsten är och förblir ett livsvaraktigt uppdrag. Därför är dessa löften förpliktande livet ut för dem som står i kyrkans vigningstjänst.

Att vara präst eller diakon är en kallelse och en livshållning. De som står i kyrkans vigningstjänst låter vigningslöftenas innebörd genomsyra vardagen och ta konkret gestalt i liv och handling.

Inledningsorden till kyrkohandbokens vigningsordningar anger vad som är det centrala i prästens och diakonens uppdrag. Några uppgifter är specifika för respektive uppdrag, men gemensamt är att präster och diakoner ska leva som Kristi tjänare och sträva efter att låta tro, lära och liv bli ett. Om just detta - att tro, lära och liv ska vara i samklang med varandra - handlar denna Codex ethicus.

ANSVAR OCH FÖRVÄNTAN

1. Trohet och solidaritet

Av kyrkans medarbetare förväntas trohet mot uppdraget och en solidaritet med Svenska kyrkan, dess lära och ordningar. Det gäller särskilt dem som avgett vigningslöften. Ytterst sett är det fråga om en trohet till kyrkans Herre, ett personligt förhållande till Jesus Kristus, som ger kallelsen till tjänst. Solidaritet förväntas därmed också i förhållande till kyrkan, till biskop, stift och församlingar och till medarbetare av olika kategorier, såväl anställda som frivilliga.

Denna trohet och solidaritet innebär inga orimliga krav och kan också rymma ett kritiskt ifrågasättande. Att i en positiv och konstruktiv anda ge och ta emot saklig kritik är också det ett uttryck för en solidaritet som gagnar kyrkans enhet, sammanhållning och uppdrag.

Solidariteten yttrar sig bland annat i att diakoner och präster är varsamma med och visar respekt för medarbetarna och är villiga att lyssna även till kritiska synpunkter. En god solidaritet stöder och inspirerar arbetsglädje, stärker gemenskapen och bidrar till att skapa och upprätthålla en god ordning. De som står i kyrkans vigningstjänst har ett särskilt ansvar för enheten i kyrkan.

En diakon eller präst förfogar inte ensidigt över sin vigningstjänst. De står i första hand i kyrkans, i stiftets och församlingens tjänst och medverkar till att den grundläggande uppgiften blir utförd.⁴

Diakoner och präster ska pröva sina motiv när de utövar vigningstjänsten. I vår kyrka finns ett tydligt regelverk, men innanför dess ramar finns också ett betydande frirum. Präster och diakoner bör aktivt ta del i samtalet kring kyrkans uppdrag och framtid. De har rätt, ibland även plikt, att utmana och ifrågasätta. Men det är inte godtagbart att medarbetare agerar ut sin frustration och aggressivitet på ett destruktivt och oansvarigt sätt. Vi skapar tillsammans den kultur, som vi alla lever i och är beroende av och har ansvar för att bidra till tillitens och förtroendets förhållningssätt. Ofta förväntar vi oss detta från andra. Präster och diakoner ska därför respektera och hjälpa varandra och andra medarbetare så att intern kritik och frustration kan hanteras i rätt forum och på rätt sätt.Handledning, utvecklingssamtal, enskilda samtal och bikt är exempel på platser där sådant får utrymme. Att söka handledning är att förhålla sig till sin tjänst på ett professionellt sätt.

2. Medarbetarskap, kollegialitet och ledarskap

Att arbeta i ett kyrkligt arbetslag kräver förmåga att samverka i ett kollegium med olika kompetenser och uppgifter, men med ett gemensamt uppdrag. Kyrkans medarbetare respekterar varandras tjänster och hjälps åt i det gemensamma uppdraget.

Diakoner och präster ska delta i diakon- och prästmöten, i kontraktskon-

---

⁴ Jfr t ex Efesierbrevet 4:7 ff.

vent och i andra samlingar som biskop och kontraktsprost kallar till. De som står i kyrkans vigningstjänst har ett särskilt ansvar för att bygga upp och stärka gemenskapen i församlingar, kontrakt och stift. Likaså ska präster och diakoner sträva efter goda och förtroendefulla ekumeniska relationer.

Gemenskapen och samarbetet i en församling kan sättas på prov. Det krävs klarsyn och mod att se och ta itu med det som kan bli eller redan är ett problem. Om något uppfattas vara fel ska det föras vidare till kyrkoherden och, om frågan kräver det, även till biskop och/eller domkapitel. Här krävs omdöme och ibland även civillurage. Det kan bland medarbetare finnas en ”överseendekultur” som bör motverkas. Var och en har ett personligt ansvar att säga ifrån och följa upp, när en medarbetare exempelvis utsätts för trakasserier och kränkande behandling.

Om motsättningar hotar eller har blivit en realitet har kyrkan rätt att av sina präster och diakoner förvänta sig öppenhet och villighet till samtal och förlikning. De är kyrkans tjänare och inte dess herrar. Uppdraget som präst eller diakon står alltid i enhetens och gemenskapens tjänst.

För att ett sådant förhållningssätt ska bli möjligt krävs ett ledarskap som ser behovet av att ständigt öka sin kompetens. Den som står i ledande ställning i en församling har ansvar för att kollegialiteten lever bland medarbetarna. Förmågan att vara tydlig, kommunikativ och närvarande som ledare är av yttersta vikt.

Ledarskap utövas inte bara i relation till anställda. Diakoner och präster ska uppmuntra, bekräfta och utrusta även andra att se sin kallelse att gå in i uppgifter som medarbetare, ledare och ansvariga i församling och kyrka och på så sätt bidra till att förutsättningar för ett brett ledar- och medarbetarskap skapas och upprätthålls.

Två ekumeniska texter, antagna av Svenska kyrkan, fördjupar detta avsnitt:

”Det ordinerade ämbetet ska utövas på ett personligt, kollegialt och

gemenskapsorienterat sätt.”⁵

”Ordinerade ämbetsbärare får inte vara självhärskare eller opersonliga funktionärer. Fastän kallade att utöva ett klokt och kärleksfullt ledarskap på Guds Ords grundval är de förbundna med de troende i inbördes beroende och ömsesidighet. Bara om de söker gemenskapens gensvar och bejakelse kan deras auktoritet skyddas mot fördärlig isolering och dominans. De uttrycker och utövar Kristi auktoritet på samma sätt, som Kristus själv uppenbarade Guds auktoritet för världen genom att helga sitt liv åt gemenskapen.”⁶

3. Relation till biskop, kontraktsprost, kyrkoherde och kyrkoråd

Stiftets biskop har uppgiften att utöva tillsyn över stiftet men också att vara stiftets ledare och en “herde för Guds hjord”. Av hävd talar man ibland också om biskopens uppgift att vara prästers och diakoners herde och själasörjare, deras ”Pastor Pastorum”. Det är viktigt att se hur detta uppdrag måste utövas på olika sätt beroende på vilken del i uppdraget som kommer i förgrunden.

Som ordförande i domkapitel och stiftsstyrelse har biskopen ansvar för främjande och tillsyn över stiftet och över hur diakoner och präster utövar sina uppdrag och följer avgivna vigningslöften. Detta uppdrag fullgörs också av biskopen i ämbetsrollen. Det innebär exempelvis att ett samtal med biskopen inte utan vidare kan anses falla under tystnadsplikten. Det måste tydliggöras när det är fråga om detta. Biskopen måste i fullgörandet av sin uppgift vara fri att handla utifrån sin samlade kunskap om förhållanden i stiftet. Diakoner och präster ska därför räkna med att problem, frågor och förslag som framförs vid sådana samtal med sin biskop kan sättas in i ett större sammanhang än det rent privata. Samtidigt är det en självklarhet att biskopen strävar efter ett förtroendefullt förhållande till stiftets diakoner och präster, något som också innebär att biskopen har ett självavärdande förhållningssätt till dem han eller hon har tillsyn över.

---

⁵ ”Dop - Nattvard - Ämbete”. Lima-texten 1982. Ämbetet 26.

⁶ ”Dop - Nattvard - Ämbete”. Lima-texten 1982. Ämbetet 16.

Kyrkoherden i en församling har en liknande dubbel uppgift: dels som präst, dels som chef och arbetsledare. Då kyrkoherden står i en arbetsrättslig relation till diakon och präst eller någon annan medarbetare i församlingen, ska enskild själavård inte förekomma.

Diakoner och präster måste alltid ha möjlighet att med förtroende vända sig till sin kyrkoherde och sin biskop, och ingen medarbetare ska på grund av ovanstående avstå från personliga samtal. Men i varje enskilt fall klargörs samtalets karaktär, så att inga missförstånd kan uppstå.

Kontraktsposten har att på biskopens uppdrag biträda biskopen med ledning och tillsyn av stiftets församlingar, bland annat inom ramen för Strängnäsmodellen, kalla diakoner och präster till konvent och andra överläggningar samt att även föra samtal med enskilda medarbetare. Även om kontraktsposten i sitt uppdrag som kontraktsprost inte står i någon arbetsrättslig relation till präster och diakoner i kontraktet ingår det i hennes/hans uppdrag att ha omsorg om dem och bistå med råd och uppmuntran.⁷

En diakon eller präst i stiftet som inte har anställning i en församling, kyrklig samfällighet eller i stiftsorganisationen bör hålla kontakt med kontraktsposten för att tydliggöra relationen och för att komma överens om hur uppdraget som präst eller diakon kan utövas i den aktuella situationen. Ansvaret för detta är ömsesidigt.

Präster och diakoner vårdar också sina relationer med kyrkoråd och andra beslutande organ i församlingar och samfälligheter. Prästen är en andlig ledare i församlingen. Det gäller också i relation till de förtroendevalda. Ömsesidig respekt och kunskap om varandras uppdrag är nödvändigt.

4. Relationer till andra medarbetare

Diakon och präst har genom sina vigningslöften och i sin relation till biskop och domkapitel ett särskilt ansvar för kyrkans tro, bekännelse och lära. Till-

---

⁷ Se gällande instruktion för kontraktsprost i Strängnäs stift.

sammans med andra medarbetare, förtroendevalda, frivilliga, anställda och ytterst sett alla döpta och kyrkotillhöriga har diakoner och präster del i det gemensamma uppdraget att förkunna det kristna budskapet och att bygga upp Guds församling.⁸

De som står i kyrkans vigningstjänst ska sträva efter ett gott samarbete med kollegor och andra medarbetare i församlingen. De bör medverka till andras delaktighet och respektera andras kompetens och ansvarsområden. Nedsättande omdömen om andra får inte förekomma. Diakoner och präster har att följa gemensamt fattade beslut och överenskommelser, liksom beslut fattade av biskop, kyrkoherde och kyrkoråd.

Präster och diakoner har också tillsammans med andra medarbetare ett kollegialt ansvar för att uppmärksamma medarbetares personliga problem och svårigheter.

En präst eller diakon ska känna ansvar i den situation som råder på arbetsplatsen när hon eller han är gift med eller på annat sätt står i en nära relation till någon i personalgruppen. Det är särskilt viktigt när det gäller en kyrkoherde eller någon annan i arbetsledande ställning.

5. Tillgänglighet

Att vara präst eller diakon är en kallelse och en livshållning. Det innebär inte att man ständigt är i tjänst, men en beredskap att, när det är nödvändigt, fullgöra den tjänst människor med rätta kan förvänta av en präst eller diakon. Detta gäller även i relation till personer som inte tillhör Svenska kyrkan. Den som söker kontakt ska snabbt få ett svar eller någon annan återkoppling.

Tillgänglighet innebär dels en medveten och aktiv närvaro i möten, samtal

---

⁸ ”Delaktigheten i de döptas och troendes allmänna prästadöme förenar alla i församlingen, vigda och icke vigda. Alla har tillsammans ansvaret för att församlingens grundläggande uppgift blir utförd.” (Kyrkoordningen, inledningstexten till andra avdelningen.)

och vardagsliv, dels en organiserad tillgänglighet som exempelvis kan ta sig uttryck i fasta mottagningstider eller genom deltagande i telefonsjälvården.

6. Bemötande

Den som står i kyrkans vigningstjänst ska respektera var och en som han eller hon möter så att inte den personliga integriteten kränks. Ingen får diskrimineras på grund av ålder, etnisk tillhörighet, kön, sexuell läggning, tro, politisk åsikt, nationalitet, samhällsställning och fysiskt eller psykiskt hälsotillstånd. Varje människa ska ses som en Guds skapelse, värdefull och helig.

I vissa situationer kan en präst eller diakon ha ett övertag i relation till människor. Därför behövs en medvetenhet om när ojämlika maktrelationer uppstår. När en diakon eller präst är i sin egen miljö kan andra uppleva det som att man är på sin ”bortaplan”. Präster och diakoner måste därför vara vaksamma på sig själva och öva sig i lyhördhet och ödmjukhet inför den andres situation.

En diakon eller präst ska aldrig använda sina kontakter med människor för att uppnå egna fördelar eller skapa felaktiga beroendeförhållanden av ekonomisk, sexuell eller annan art. I mötet med andra ska diakoner och präster vara medvetna om var gränserna går.

7. I och utanför arbetstid

Diakoner och präster förfogar inte över en egen sfär vid sidan av den offentliga dimensionen av vigningstjänsten. Kallelsen, den inre som bekräftas av den yttre, är en helhet. Man är alltid, i arbete och på fritid, diakon eller präst. Vare sig de är medvetna om det eller inte är diakoner och präster förebilder för andra och företrädare för den kyrka de tjänar. Det är till exempel inte godtagbart att diakoner och präster uppmanar andra till flitig kyrkogång medan de själva inte deltar i gudstjänstlivet.

För att vara trovärdig ska en diakon eller präst i sitt eget personliga liv gå in i de former som kyrkan själv ställt sig bakom i de kyrkliga handlingarna och

som hon eller han har att förvalta i sin tjänst. Det innebär på samlevnadens område att leva i trohet och kärlek, med äktenskap som den önskvärda, långsiktiga samlevnadsformen. Att gå in i de former som kyrkan själv bejakat innebär vidare att man bör låta döpa sina barn.

Det allmänna förtroende som präster och diakoner har är en förutsättning för att deras tjänst ska kunna fullgöras. Om han eller hon har olika förhållningssätt i tjänsten och i det privata livet, kan detta förtroende allvarligt skadas. Alla som står i kyrkans vigningstjänst har ett personligt ansvar för detta. I kyrkoordningens sammanhang talas det om att man ”genom brottslig gärning, på grund av sitt levnadssätt eller på annat sätt” kan ”skada det anseende” en diakon eller präst bör ha. Om detta anseende har skadats ”i avsevärd mån” får domkapitlet förklara diakonen eller prästen obehörig att utöva vigningstjänsten, alternativt besluta om provotid eller tilldela en skriftlig erinran.

SJÄLAVÅRD

8. Enskild själavård och själavårdande samtal

Vid alla former av själavård är det viktigt att den som söker diakonens eller prästens stöd står i centrum.

Den som står i kyrkans vigningstjänst har ansvar för hur han eller hon bemöter människor. Diakoner och präster ska iaktta den sekretess och tystnadsplikt som gäller för den tjänst han eller hon innehar. Sekretess och tystnadsplikt regleras i lagar, i kyrkoordningen och genom avtal, beskrivs mer ingående i biskopsbrev samt kommenteras i facklitteratur.⁹

Själavårdaren ska inte inleda privata relationer med en person som står i en själavårdsrelation till honom/henne eller i nära anslutning till en sådan rela-

---

⁹ Se t ex Bergstrand, Göran: ”Bikt, enskild själavård, tystnadsplikt - vad menar vi egentligen?” och Lundqvist Norling, Maria: ”Offentlighet och tystnadsplikt i Svenska kyrkan”.

tion. Så länge själavårdsrelationen består iakttar den som står i vigningstjänsten enbart själavårdarens engagemang och intresse. Efter det att en själavårdsrelation avslutats, ska det gå en längre tid innan någon annan typ av relation kan etableras. Det är viktigt att både ett enstaka och en serie av själavårdssamtal får ett tydligt avslut. Medvetenhet behövs också om skillnaden mellan själavård och terapi.

Själavårdssamtal äger rum i många olika miljöer. Den som utövar själavård ska vara medveten om att platsen för samtalet har betydelse. Själavårdssamtal förläggs i möjligaste mån till lokaler med goda förutsättningar för avskildhet och sekretess, till exempel särskilda samtalsrum eller kyrkans sakristia. I valet av plats ser man också till att prästens, diakonens och konfidentens behov av en rimlig personlig säkerhet tillgodoses. Diakoner och präster ska vara medvetna om att besök och samtal i enskildhet, i ett hem eller på andra platser, är förknäpade med en viss risk, särskilt om besöket äger rum på kvällstid eller på natten.

9. Egen själavård

Den grundläggande vighningen till tjänst i kyrkan sker i dopet.¹⁰ Att vara diakon eller präst är därför i första hand en fråga om lärjungaskap och om delaktighet i kyrkans och församlingens liv. Ett regelbundet böne- och gudstjänstliv är lika väsentligt för dem som står i kyrkans vighningstjänst som för alla kristna. Därför ska diakoner och präster avsätta den tid de behöver för att vårda sitt personliga andaktsliv. Att tillsammans med församlingen fira gudstjänst, ta emot sakramenten och höra andra predika är en omistlig del i den egna andliga mognaden.

En diakon eller präst använder i hög grad sig själv som ett arbetsredskap. Därför är andlig vägledning och egen själavård viktiga inslag i diakonens och prästens liv. Därmed skapas möjligheter till bearbetning av den personliga tron,

---

¹⁰ Kyrkoordningen, inledningen till sjunde avdelningen.

så att den integreras, mognar och fördjupas under hela livet. Ett sådant trosliv är också en förutsättning för att kunna stå till förfogande för och utöva själavård i relation till andra som söker sådan. De som står i kyrkans vigungstjänst ska vara beredda att stå till förfogande för samtal, själavård och - när det gäller präster - bikt. Det gäller också för diakoner och präster som söker upp kollegor för samtal och själavård att också de ska mötas av en öppen och välkomnande hållning.

Det är en god och beprövad praxis att diakoner, präster och andra medarbetare söker sin egen själavård utanför den egna församlingen. I synnerhet kyrkoherden ska aldrig vara själavårdare för församlingens anställda.

10. Att vårda sig själv

Då uppgiften som diakon eller präst fullgörs i ett ständigt utgivande sammanhang är det viktigt att vårda sig själv och varandra.

Att vårda sin egen hälsa är lika viktigt som att finnas till för andra. Tid för återhämtning är en god och nödvändig vana som ska uppmuntras.

Diakonen och prästen ska fortlöpande utveckla sin kompetens och skicklighet. Litteraturstudier, handledning, deltagande i fortbildningar och erfarenhetsutbyte kollegor emellan är viktiga redskap. Likaså är det viktigt att följa den aktuella debatten i kyrka och samhälle.

Genom goda sociala relationer blir diakoner och präster naturliga förebilder i ett samhälle där söndring och ensamhet är alltför vanligt förekommande. Det kan finnas en risk att arbetsuppgifterna tar så mycket tid i anspråk och ger så stor personlig bekräftelse, att privata relationer i familj och bland vänner försummas. Denna risk behöver uppmärksammas och åtgärdas. Att leva i äktenskap är också det en kallelse.

En diakon eller präst kan drabbas av samma svårigheter och livsproblem som alla andra. Den som kommer i svårigheter i sitt privatliv bör så snabbt som möjligt söka den hjälp som han eller hon behöver.

Om en diakon eller präst går igenom en skilsmässa, i avsikt att ingå äktenskap med en församlingsbo i den egna församlingen eller med en medarbetare, riskerar förtroendet att skadas. Hon eller han ska då vara beredd att ta ansvar för den situation som uppstår genom att exempelvis söka ny tjänst.

Den som är vigd till tjänst har ett eget ansvar att ständigt arbeta med att utveckla sin egen personkännedom och fördjupa reflektionen över sig själv och de nådegåvor man fått. Den personliga mognaden är nödvändig för att kunna reflektera över gränser och egna motstånd och för att öva upp förmågan att kunna skilja på personligt och privat.

HANTERING AV ERSÄTTNINGAR, PENGAR OCH GÅVOR

11. Ersättningar

Uppdraget att utöva kyrkans vigningstjänst är inte något som diakonen eller prästen fritt förfogar över. Det är begränsat av ett inomkyrkligt regelverk samt står under tillsyn av biskop och domkapitel. Man "äger" inte sin vigningstjänst och förfogar inte över den för egna syften.

I och med sin vigning blir prästen behörig att utföra kyrkliga handlingar. En präst ska inte ta emot någon ekonomisk ersättning av en enskild person i samband med en kyrklig handling. Kyrkliga handlingar sker alltid inom ramen för en församlings pastorala program och under kyrkoherdens tillsyn. Om en präst utför en kyrklig handling ska betalning ske genom församlingen och inom ramen för clearingsystemet.¹¹ En viss ekonomisk ersättning för resekostnader och liknande är det dock rimligt att ta emot.

Präster och diakoner kan ha en kompetens som inte hör omedelbart samman med uppdraget som präst eller diakon. Att finnas med på andra arenor kan många gånger vara kyrkan till gagn. Ersättningar för sådana uppdrag är alltid skattepliktig inkomst.

---

¹¹ Resonemanget bygger på Svenska kyrkans utredningar 2009:3 "Ersättning för kyrkliga handlingar".

12. Pengar, testamenten och andra gåvor

En gåva som ges i glädje och tacksamhet, exempelvis i samband med en kyrklig handling, kan tas emot, men den ansvarige diakonen eller prästen ska tydligt klargöra att gåvan tillfaller kyrkans verksamhet. Kanske kan man tillsammans bestämma ett ändamål. Det förekommer att diakoner och präster erbjuder testamentariska gåvor, ibland av stora värden. Sådana gåvor måste avvisas. Endast i undantagsfall kan en mindre gåva tillfalla prästen eller diakonen personligen. I sådana fall är det lämpligt att samråda med sin kyrkoherde.

Gåvor som tas emot till verksamhet inom eller utanför församlingen sänds omgående till det angivna ändamålet. Gåvor, kollekter, församlingsmedel och privata tillgångar hålls strikt åtskilda.

ANDRA UPPDRAG

13. Uppdrag i annan församling

Om en präst eller diakon tillfrågas att utföra en kyrklig handling eller leda en gudstjänst i en annan församling ska han eller hon kontakta kyrkoherden i den aktuella församlingen för samråd.

14. Bisysslor

Präst eller diakon som på sin fritid utför konsultuppdrag, föreläsningar eller annat som berättigar till ersättning ska informera om verksamhetens omfattning och art till sin kyrkoherde eller närmaste chef och i mer omfattande fall även till sin biskop.

Om arbetsgivaren begär det lämnar diakonen eller prästen de uppgifter som arbetsgivaren anser sig behöva för en bedömning av bisysslan. Arbetsgivaren kan förbjuda en bisyssla, om man finner att den inverkar hindrande på arbetsuppgifterna eller konkurrerar med arbetsgivarens verksamhet.¹²

---

¹² Svenska kyrkans avtal 08, 3 kap 8 §.

ATT SÖKA OCH LÄMNA EN TJÄNST

15. Att söka tjänst

När tjänster tillsätts ska inte den sökande diakonen eller prästen försöka påverka tillsättningen. Han eller hon ska inte heller uttala sig om medsökande, deras meriter eller lämplighet.

16. Att lämna en tjänst

Det är inte alltid enkelt att avsluta sin tjänst. Det kan vara svårt att se sin tidigare tjänst förvaltas på ett annat sätt. En diakon eller en präst som lämnar tjänsten ska trots detta se till att fortsatta kontakter med församlingsbor inte komplicerar för efterträdaren eller för andra medarbetare. Det gäller i särskilt hög grad när man lämnar tjänsten som en följd av en konflikt i församlingen.

17. Övergång från Svenska kyrkan till annan kyrka

Det är inte okomplicerat när en ämbetsbärare övergår till en annan kyrka. Om en sådan övergång övervägs ska den enskilde diakonen eller prästen kontakta sin biskop för samtal. Att inom sig ha fattat beslutet att övergå till en annan kyrka, utan att ha kontaktat sin biskop, är inte försvarbart. Detta kan bli särskilt aktuellt i samband med pensionering.

MASSMEDIA

18. Yttrandefrihet, meddelarrätt och sekretess

Massmedia har en viktig funktion att informera och granska olika samhällsföreteelser, däribland också kyrkans liv och verksamhet, liksom enskilda medarbetare i kyrkan.

Kyrkan omfattas av en offentlighetsprincip som ska tillämpas när det inte är uppenbart att andra intressen väger tyngre.¹³ Likaså omfattas diakoner, prä-

---

¹³ Kyrkoordningen 53 och 54 kap.

ter och andra medarbetare av grundlagsbestämmelser om yttrande-, tryck- och meddelarfrihet. Dock finns det vissa begränsningar i nämnda frihet. Meddelarfriheten gäller inte för uppgifter som har kommit fram under bikt, enskild själavård eller själavårdande samtal.

Yttrandefriheten är en fantastisk möjlighet som innebär stor frihet att uttrycka sin mening. Den ska dock inte användas i syften som enbart och ensidigt gagnar den egna personen. Många präster och diakoner har exempelvis en egen blogg som inbjuder till rak och öppen kommunikation. I dessa och liknande sammanhang är det viktigt att reflektera över hur man uttrycker sig och tänka på att man inte utlämnar enskilda personer. Personliga konflikter och samarbetsproblem ska inte bearbetas på offentliga arenor utan på annan plats. Om det ändå finns anledning att ge uttryck för sin mening i media bör det ske med eftertanke

19. Att uttala sig

Det är en viktig uppgift för kyrkans representanter att delta i det offentliga samtalet och debatten. Kyrkans röst behöver höras, även om det inte alltid är en röst. I många fall kan man bara ge sin egen uppfattning eller tolkning, med förståelse för att kyrkan i sin helhet ofta rymmer många, ibland motstridiga uppfattningar. Vem som ska uttala sig i massmedia som officiell representant avgörs i varje församling och i stiftsorganisationen.

AVSLUTNING

20. Att reflektera över vigningslöftena

Diakoner och präster lever som en del i Guds folk, omslutna av Jesu Kristi löften om sin närhet: ”Jag är med er alla dagar till tidens slut.”¹⁴ Jesu Kristi kyrka är en del i Guds egen sändning av sin Son i världen. Kyrkan ska visa på detta och vara både tecken och redskap för försoning och upprättelse. Det har präster och diakoner lovat i sina vigningslöften - samtidigt som de så väl vet att de har sin skatt i lerkärl och alltid är beroende av Guds förlåtelse i Jesus Kristus.¹⁵ Därför bör diakoner och präster ofta, enskilt eller tillsammans med andra, reflektera över sina vigningslöften.

Det är inte bara präster och diakoner som står under tillsyn. Det gäller också andra professioner såsom läkare, advokater och socionomer. Det speciella för präster och diakoner är att hela levnadssättet tas med i bedömningen - något totalt privatliv finns inte. I den meningen är präster och diakoner en speciell grupp. Det gäller också i den meningen att de avgett löften som berör både yrkesliv och privatliv.

En undersökning visar att vid läsning av prästers skrivelser till domkapitlen framkommer att en del präster inte själva ställt sig frågan hur deras handlande stämmer med de krav som ställs på en professionell yrkesutövare, långt mindre funderat över prästlöftena. Det visar på att det behövs en kontinuerlig reflektion över kallelse och löften.¹⁶

I vigningslöftena lovar präster och diakoner att vara vittnen ”om Guds kärlek och om försoningens hemlighet”. Det handlar inte enbart om förkunnelse och predikan utan också om livets och handlingens vittnesbörd. För många

---

¹⁴ Jfr Matteusevangeliet 28:20.

¹⁵ Jfr 2 Korinthierbrevet 4:7.

¹⁶ Hansson, Per: "Att bryta ett löfte", ingår i skriften "Liv i löften", inspirationsmaterial vid präst- och diakonmöte i Uppsala 2009.

människor kan det vara helt avgörande. Det ställs ofta högre förväntningar på dem som står i kyrkans vigningstjänst än på andra när det gäller levnadssätt och livsstil. Det är ofrånkomligt att det här blir särskilt tydligt att tro, lära och liv hänger samman.

Präster och diakoner ses med rätta som kyrkans särskilda företrädare och behöver ofta tänka över det ansvar som det innebär. I 1942 års kyrkohandboks vigningslöften lovar prästen att leva så att det blir ”ingen till anstöt”. Innebörden är inte att man undviker den korssets anstöt som följer av troheten till Jesus Kristus utan att man i sitt liv och handlande kan riskera att skymma och stå i vägen för honom. I nu gällande kyrkoordning talas det om det ”anseende en präst eller diakon bör ha”. Vad detta innebär måste avgöras från fall till fall, men Codex ethicus kan vara vägledande.

21. Att se, bedöma och handla med Jesus som förebild

Det är en grundläggande allmänkristen och luthersk tanke att ”tyda allt till det bästa”.¹⁷ Det handlar inte om att blunda för problem och svårigheter. Sådana måste tas på allvar och åtgärdas så långt det är möjligt. Men vi ska inte stanna där. Jesus ser alltid människan ”framåt”, hennes möjligheter och gåvor. Därför ska präster och diakoner öva sig i att se på varandra och andra med Jesu Kristi blick som den möter oss i evangeliet. Den väjer inte för det svåra, men i den finns alltid morgondagens möjligheter först, dagens och gårdagens hinder sedan. Det gäller inte enbart individens ansvar och förståelse utan ska också prägla gemenskapen, kyrkan konkret gestaltad i sina pastorala områden: stift och församlingar.

Därför avslutas denna Codex ethicus med ord hämtade ur vigningsordningen: ”Jag vill med Guds hjälp och i förtröstan på Guds nåd leva enligt dessa löften.”

---

¹⁷ Lilla katekesen, ur förklaringen till åttonde budet.

Codex ethicus för diakoner och präster i Strängnäs stift har bearbetats genom samtal och reflektion i olika sammanhang i stift, kontrakt och församlingar. Den har delgetts domkapitlet, förankrats i prostmötet och utfärdats av biskopen.

Strängnäs i biskopsämbetet i påsktid 2010

Hans-Erik Nordin

REFERENSLISTA

Den Svenska Kyrkohandboken. Del II. Vignings-, sändnings-, mottagnings- och invigningshandlingar. 1987.

Kyrkoordning för Svenska kyrkan med angränsande lagstiftning.

Biskop, präst och diakon i Svenska kyrkan. Ett biskopsbrev om kyrkans ämbete. Biskopsmötet. 1990.

Tystnadsplikt och sekretess i Svenska kyrkans arbete. Biskopsmötet 2000, reviderad upplaga 2004.

Borgåöverenskommelsen. 1992. Uppsala: Nordiska ekumeniska rådet.

Dop - nattvard - ämbete. Den s.k. Lima-texten. 1982. Uppsala: Nordiska ekumeniska institutet.

Handlingsplan vid sexuella övergrepp i församlingslivet. (Svenska kyrkan)

Antagningskriterier för präst och diakon i Strängnäs stift. 2003 och 2007.

Etiskt förhållningssätt vid konfirmandarbete i Strängnäs stift.

Instruktion för kontraktsprost i Strängnäs stift. 2006.

Bergstrand, Göran. 2005. Bikt, enskild själavård, tystnadsplikt - vad menar vi egentligen? Stockholm: Verbum.

Eckerdal, Lars, Gerhardsson, Birger och Persson, Per Erik. 1989. Vad står Svenska kyrkan för? Stockholm: Verbum.

Hansson, Per. 2001. Svenska kyrkans organisationskultur. Stockholm: Verbum.

Lundqvist Norling, Maria. 2007. Offentlighet och tystnadsplikt i Svenska kyrkan. Stockholm: Verbum.

”I stället för...” Codex ethicus för diakoner, präster och biskop. Växjö stift. 2005.

Codex ethicus. Etiska riktlinjer för diakon, präst och biskop inom Göteborgs stift. 2005.

Biskopens råd och anvisningar för kyrkliga handlingar m.m. i Göteborgs stift. 2005.

Codex ethicus. Riktlinjer för tolkning av diakonens och prästens vigningslöften i Luleå stift. 2006.

Codex ethicus. Riktlinjer för tolkning av prästens vigningslöften. Stockholms stift. 2003.

Guidelines for the Professional Conduct of the Clergy. Scottish Episcopal Church. 2005.

Strängnäs stift

www.strangnasstift.se